

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ТУРИЗМУ

ВІСНИК

ЛЬВІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ
ЕКОНОМІКИ І ТУРИЗМУ

Серія: «Економічні науки»

6/2011

Львів
2011

Міністерство освіти і науки України

Львівський інститут економіки і туризму

ББК 65
В 53

Вісник Львівського інституту економіки і туризму [Текст] : зб. наук. ст. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України. Львів. інст-т економіки і туризму ; [редкол. : І. О. Бочан та ін.]. — Львів : ЛІЕТ, 2011. — № 6. — 316 с : іл., табл. — 300 пр. — ISBN 978-966-2400-09-0.

Bulletin of Lviv Institute of Economics and Tourism [Text] : collection of scientific works / Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv Institute of Economics and Tourism ; [editor-in-chief Bochan I. O.]. — Lviv : LIET, 2011. — # 6. — 316 p.

Висвітлюються актуальні питання теоретичних і прикладних аспектів економіки, розвитку туристичної індустрії в Україні і, зокрема, в Західному регіоні; аналізуються підходи до створення туристичного продукту й організації спеціальних видів туризму. Особлива увага звертається на вивчення краєзнавства, екологічного супроводу туристичної діяльності та підготовки фахівців для даної галузі.

Для фахівців туристичної галузі, науково-педагогічних працівників, аспірантів і студентів навчальних закладів туристичного профілю.

Topical issues of theoretical and practical aspects of economics of the tourist industry development in Ukraine and particularly in Western region are reflected; approaches to design of tourist product and organizing special kinds of tourism are analyzed. Special attention is given to local studies issues, ecological accompaniment of tourist activity and training specialists for the given branch.

For specialists of tourist sphere, scientific and pedagogical workers, post-graduates and students of tourist educational institutions.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. Бочан І. О., д. е. н., професор — головний редактор;
2. Берест Р. Я., к. і. н., доцент — заступник головного редактора;
3. Білонога Ю. Л., д. т. н., в. о. професора;
4. Бомба М. Я., д. с.-г. н., професор;
5. Буряк П. Ю., д. е. н., професор;
6. Васильчак С. В., д. е. н., професор;
7. Доманцевич Н. І., д. т. н., в. о. професора;
8. Жук Ю. Т., д. т. н., професор;
9. Задорожний І. М., к. т. н., професор;
10. Лацик І. П., к. е. н., доцент;
11. Лихолат С. О., к. е. н., доцент;
12. Майкова С. В., к. т. н., доцент;
13. Майовець Є. Й., д. е. н., в. о. професора;
14. Майор О. В., к. е. н., доцент;
15. Михасюк І. Р., д. е. н., професор;
16. Параняк Р. П., д. с.-г. н., професор;
17. Реверчук С. К., д. е. н., професор;
18. Сокіл В. В., д. філол. н., професор;
19. Тринько Р. І., д. е. н., професор, академік УААН;
20. Муравська С. В., к. і. н., доцент — відповідальний секретар

Рекомендовано до друку
вченою радою Львівського інституту
економіки і туризму (протокол № 4 від 27.04.11)

ISBN 978-966-2400-09-0

© Львівський інститут
економіки і туризму, 2011
© Автори статей, 2011

ЗМІСТ

Розділ 1. ЕКОНОМІКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ

<i>Квик М. Я., Цегелик Г. Г. Задача максимізації прибуткових малих підприємств в залежності від їх кредитування</i>	9
<i>Бочан І. О. Глобальна економіка, її стан та суперечності розвитку</i>	17
<i>Штангрет А. М. Стан та проблеми пріоритетних галузей промисловості</i>	21
<i>Гальків Л. І., Осміловська Н. В. Динаміка інвестування людського капіталу України у першому десятилітті ХХІ ст.</i>	29
<i>Гелей Л. О. Шляхи підвищення якості управління підприємством</i>	35

Розділ 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТУРИЗМОЛОГІЇ

<i>Лащик І. П. Соціокультурна динаміка ХХІ ст. і завдання туристичної освіти</i>	39
<i>Васильчак С. В., Стручок Н. М. Розвиток туристичного ринку в контексті економічної безпеки країни</i>	43
<i>Бочан І. О., Цимбалюк М. Ф. Методологічні аспекти створення сільських туристичних центрів</i>	49

Розділ 3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ОСНОВИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

<i>Степура Т. М. Рівень життя населення України та його вплив на туристичну галузь</i>	55
<i>Івашків Л. Я. Особливості розвитку кулінарного туризму в різних країнах світу</i>	63
<i>Батьковець Г. А., Заяць Н. О. Інформаційні аспекти у менеджменті підприємств туристичного бізнесу</i>	68
<i>Герасименко В. Г. Методика оцінки якості менеджменту на туристичному підприємстві</i>	73
<i>Миськів Г. В. Особливості інвестиційної діяльності у готельно-туристичному бізнесі Львівщини в рамках підготовки до ЄВРО–2012</i>	81
<i>Крачковський В. В., Панасюк К. А. Стратегічне управління розвитком малих туристичних підприємств</i>	85
<i>Дідович І. І., Чотик О. В. Перспективи застосування диверсифікації на ринку туристичних послуг</i>	90
<i>Кранівіна Г. О. Модель інформаційно-аналітичного забезпечення волонтерської акції</i>	95
<i>Поплавський В. Г. Зелений туризм: регіональні аспекти</i>	100

Розділ 4. ТОВАРОЗНАВСТВО І ТОРГІВЛЯ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ

<i>Жолинська Г. М. Органічна продукція харчування як створення конкурентоспроможного національного продукту</i>	105
<i>Гуцак О. М. Вплив рослинних барвників на формування екологічної безпеки текстильних матеріалів</i>	109
<i>Озимок Г. В. Формування асортименту білизняних столових тканин для опорядження підприємств ресторанного господарства</i>	113

<i>Жук Ю. Т., Жук В. А.</i> Безпечність та ефективність виробництва, оцінка якості овочевої продукції	120
<i>Луців Н. В.</i> Проблеми формування ринку екомеблів в Україні	125
<i>Сеник Л. Я.</i> Технології і стандарти мерчандайзингу	130
<i>Павлишин М. Л., Боляновська Д. С., Бурак С. І.</i> Проблеми розвитку сучасного ринку молока в Україні	137
<i>Білецький Е. В., Толчинський Ю. А.</i> Визначення гідравлічних витрат при течії в'язкої рідини	143

Розділ 5. ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА РЕСТОРАННИЙ СЕРВІС

<i>Магорівська Г. Я.</i> Використання ферментних препаратів — перспективний напрямок розвитку харчових технологій	149
<i>Сусол Н. Я.</i> Комплексна пропозиція додаткових послуг закладів ресторанного господарства як складова якості сучасного ресторанного сервісу	154

Розділ 6. КРАЄЗНАВСТВО, КУЛЬТУРА І ТУРИЗМ

<i>Козак Г. Ю.</i> Історико-культурний потенціал міста Бережани та його значення для розвитку туризму	160
<i>Берест Р. Я.</i> Середньовічні печерні монастирі Львівщини — цінний історико-культурний ресурс для розвитку спелеологічного туризму	167
<i>Муравська С. В.</i> Давид Бичковський — захисник православ'я в Острозі (1874–1930)	182
<i>Вентка Р. А., Стоколос-Ворончук О. О.</i> Добродійна діяльність греко-католицької церкви в міжвоєнний період на території Західної України	188
<i>Цимбала О. С.</i> Історія і традиції українського килимарства (у краєзнавчих дослідженнях М. Голубця)	197
<i>Лихолат Є. О., Лихолат Н. Є.</i> Споживча кооперація в господарській політиці більшовиків в міжвоєнний період	203
<i>Бегей О. І.</i> Культурно-пізнавальний туризм та його значення для розвитку малих міст західних областей України	209
<i>Булик Н. М., Берест Р. Я.</i> Галицькі старожитності у наукових дослідженнях Антоні Шнайдера	215

Розділ 7. РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ І РЕАБІЛІТАЦІЯ

<i>Бочан І. О., Цимбалюк М. Ф., Цимбалюк В. М.</i> Візний лікувально-оздоровчий туризм на Львівщині: стан та перспективи розвитку	221
---	-----

Розділ 8. ІНФРАСТРУКТУРА ТУРИНДУСТРІЇ ТА ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЇ

<i>Гошко М. О., Житник К. А.</i> Сучасні інформаційні технології в туризмі	227
<i>Кучинська І. В., Бомба М. Я.</i> Екологічні проблеми туристичної діяльності та шляхи їх вирішення у контексті сталого розвитку	234
<i>Зайцева Г. Ю.</i> Роль природоохоронних акцій в екологізації освіти	248

<i>Пітин М. П., Цап'як В. М., Лядик О. І.</i> Обґрунтування моніторингового опитування з еавчальної дисципліни «Фізичне виховання та спортивний туризм»	252
---	-----

Розділ 9. АУДИТОРІЯ

<i>Парійчук К. Р.</i> Використання новітніх інформаційних технологій у культурологічній освіті студентів	256
<i>Караван Ю. В.</i> Екологічна спрямованість курсу фізики	262
<i>Вітер О. М., Цюпко І. В.</i> До питання визначення головних елементів знань в навчальному матеріалі	271
<i>Біль М. Р.</i> Використання тренінгових технологій в ході проведення навчальних семінарів (на прикладі проведеного у ЛПЕТ семінару-тренінгу на тему: «Міжособистісні стосунки в групі та колективі»)	275
<i>Гуляк О. Б.</i> Психолого-педагогічні основи формування моральних цінностей студентів туристичного профілю	283
<i>Гуляк О. Б., Хмілярчук Н. С.</i> Особистісне становлення студентів економічно-туристичних спеціальностей на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням (теоретико-методологічний аспект)	288
<i>Максимець О. Б., Зінь Л. М.</i> Форми організації позааудиторної роботи у підготовці спеціалістів спортивної анімації	293
<i>Цимбалюк В. М.</i> Перспективи застосування інтерактивних методів навчання у підготовці фахівців з туризму	299

Розділ 10. ПОДІЇ. ІНФОРМАЦІЯ. РЕЦЕНЗІЇ

<i>Задорожний І. М., Павлишин М. Л.</i> Самостійна робота студентів — важлива складова навчального процесу (з власного досвіду педагогічної роботи)	306
<i>Берест Р. Я.</i> Рецензія (Абрамов В. В. Історія туризму [Текст] : підр. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур. — Харків : Форт, 2010. — 286 с. : іл.)	309
<i>Муравська С. В., Цимбала О. С.</i> У пошуках національної парадигми розвитку етнічного туризму (в контексті проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Розвиток етнотуризму: проблеми та перспективи»; 2–3 березня 2011 р.)	312

УДК 745.52(908.477)(092 М. Голубець)

Цимбала О. С.

ІСТОРІЯ І ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО КИЛИМАРСТВА (у краєзнавчих дослідженнях М. Голубця)

У статті окреслено історію та етапи еволюції українського килиму. Проаналізовано дослідження Миколи Голубця, присвячені характеристиці форми й техніки виготовлення килиму, основним епіцентрам поширення цього промислу на українських землях, шляхам відродження давніх килимарських традицій на межі XIX–XX ст. Виокремлено діяльність спілки «Гуцульське Мистецтво», яка посіла особливе місце у справі ренесансу та популяризації правдивого українського килиму.

Ключові слова: декоративно-прикладне мистецтво, ткацтво, килимарство, килим, ліжник, «Гуцульське Мистецтво».

Розвиток і збереження української культури набуває особливого значення на сучасному етапі становлення держави. Важливим є формування як модерного простору у вітчизняній культурі, так і регенерація автентичних зразків народного мистецтва. З огляду на потребу творення туристичного іміджу України це питання особливо актуальне. Адже «сувенірним обличчям» країни справедливо можуть бути етнічні вироби народних умільців. Декоративно-прикладне мистецтво має довгу історію, впродовж якої його зразки неодноразово модифікувалися та видозмінювалися, а в силу різних причин набирали нових форм і рис. Чимало викривлень у народне мистецтво, зокрема і в килимарство, привнесла радянська епоха: деформація культурно-мистецького середовища, атеїстична ідеологія й інтернаціональна пропаганда спричинилися до руйнування народної творчості та нівелювання символіки, нищення етнонаціональної самобутності [17, с. 11]. Тому сучасні вироби дуже часто не відповідають первісному смислового навантаженню, залишаючись лише блідою копією справді цінних мистецьких витворів.

Одне з провідних місць в українському декоративному мистецтві відводиться килимарству. Адже килим — це справді особливий мистецький витвір, у якому гармонія і довершеність створюються завдяки поєднанню матеріалів, техніки виготовлення та етнічних орнаментальних форм. Історія та еволюція українського килиму привертала увагу багатьох дослідників і митців. Цьому питанню присвятили свої розвідки Володимир Гнатюк [18, с. 132], Данило Щербаківський [3, с. 245–269], Володимир Пещанський [19], Адам Жук [11], Яким Запаско [12] та інші. У дослідженнях вчені аргументовано зафіксували історію українського килиму, його символічне значення та побутове застосування. В умовах сучасної масової глобалізованої культури гостро стоїть питання збереження мистецької вартості виробів народного мистецтва та підтримки основних осередків виготовлення автентичної продукції. Тому, вважаємо за доцільне, необхідність звернення до кращих традицій килимарського мистецтва, які зафіксовані у джерелах та можуть послужити добрим зразком відродження українського килиму.

Особливо цікавими нам видалися публікації галицького вченого Миколи Голубця (1891–1942), краєзнавця та мистецтвознавця, активного громадського діяча, якого ніколи не залишала байдужою багатогранна історія рідного народу. Не випадково у його науковій спадщині знаходимо кілька розвідок, присвячених історії та еволюції українського килимарства, дослідженню ужиткового та мистецького значення килиму в сучасний йому міжвоєнний період. Закономірно, що студіюючи питання історії килимарства, М. Голубець звернувся до східної культури, зокрема до досконалої мистецької вартості перських килимів. Аналізуючи захоплення вітчизняної і світової громадськості цими виробами, дослідник виокремив цінність саме українського килиму. Він погодився

з думкою польського вченого Стефана Шумана про те, що самотутня краса українського килиму, його орнаментальна та кольорова композиція є ближчими і більш зрозумілими західній культурі ніж тканини азійських народів [20, s. 8–12]. М. Голубець не заперечив запозичення декоративних ідей у східних сусідів, але й наголосив на мистецьких досягненнях українського килимарства в минулому й великі можливості розвитку у майбутньому [9, с. 4]. Український килим, як українську пісню і дерев'яну архітектуру, вважав найяскравішими виявами самотутньої творчості свого народу [7, с. 8].

Звертаючись до археологічних, етнологічних та писемних джерел, дослідник вивів основні віхи еволюції українського килиму від найдавніших часів, проаналізував особливості його формування та поліфункціонального застосування. Демонструючи розмаїття килимів, М. Голубець виділив найпоширеніші за способом використання. Серед них назвав «ліжники» (використовували як постіль), «полавочники» (використовували як покривала) та «коври» (служили для декорації стін і доловок) [9, с. 8]. Окремо виділив килими, які мали обрядове значення: «весільні», на них вінчалися, та «потрумники», якими покривали домовини [19, с. 7]. Акцентуючи на самотутності українського килимарства, дослідник справедливо зазначив, що відчутними були і впливи сусідніх народів, зокрема — візантійські з півдня, азійські зі сходу та германські з півночі. При цьому наголосив, що килимарство було чуже для корінної Польщі та Московщини. Свою думку підсилив твердженням В. Пещанського, який вважав, що збереження килимарської продукції в народі, обумовлене розвитком скотарства, доказом чого вважав племена Середньої Азії, Персії, Кавказу, Балкан і українських гуцулів [19, с. 5]. А краї без виразного характеру дрібного скотарства ніколи не мали самостійних килимарських виробів, а користувалися привозними килимами, як предметами розкоші [9, с. 8].

Батьківщиною українського килиму М. Голубець назвав Полтавщину з суміжною смугою Харківщини й Київщини, південну частину Чернігівщини та Поділля по обидва боки Збруча, а також суміжну з Київщиною частину Волині. Дослідник дотримувався чіткої позиції, що до «зустрічі» з культурою Візантії килимарство на Україні мало свої окреслені форми, техніку виготовлення й кольорову гамму. Все ж взаємини Київської Русі з могутньою Візантією привнесли зміни у різні сфери життя суспільства, збагатилося і килимарство орнаментальними мотивами античної та східної культури. А подальша монгольська інвазія і відтак довготривале співжиття з монгольськими ордами, вплинуло на остаточне оформлення українського килимарства, в якому перські і турецькі впливи посіли домінуюче місце. Так, переважно рослинні мотиви Персії закріпилися на Полтавщині, геометричні орнаменти Туреччини через Балкани поширилися на Поділлі й Галичині [19, с. 11], й лише Волинь і близька до неї смуга Київщини виявили більшу податливість на впливи західноєвропейського натуралізму. Помітними тут були мистецькі вподобання, що йшли з західної Європи через Польщу. Кристалізацію європейських зразків М. Голубець пояснив так: «там, де за ткацьким станком станув український килимар і польський замовець-поміщик», почав формуватися стиль так званих «панських» або «польських» килимів [9, с. 7]. Ось так, через поміщицькі двори і колонізацію міст західноєвропейським елементом, український килим повільно почав змінювати східний характер.

Зміна стилю не змусила довго чекати й зміни техніки виготовлення, коли український килим перейшов спершу у мануфактурне, а згодом у масове фабричне виготовлення. Кінець XVIII ст. — поч. XIX ст. М. Голубець назвав періодом занепаду самотутнього українського мистецького килиму, адже тоді, на його думку, змеханізоване килимарство перервало нитку природного органічного розвитку [13, с. 535; 15, с. 330]. Дослідник пояснив, що домотканий килим на відміну від фабричного, звичайно, виходив

не таким акуратним в рисунку, був невитриманим у строгій послідовності кольорів, горбкуватим, з нерівною поверхнею, однак, при цьому мав реальну перевагу, бо був справжнім витвором людських рук. Його автором був мистець-самоук, що кожен свій новий килим трактував індивідуально і безпосередньо; а відтак — на тисячі старих килимів можна знайти десятки подібних, але двох ідентичних шукати марно [7, с. 6]. Як вважав автор, саме старий український килим, з вовни, мальованої природними рослинними фарбами, тканий гребінковою технікою дарував симфонію барв і ліній. Він не томив ока одноманітністю тла і шаблонною акуратністю узорів; «мінився» відтінками кольорів та гнучкою лінією орнаменту; його поверхня була хвиляста, «ніжно пружкована», не затовчена і не заправована [7, с. 6]. Саме цим відрізнявся від однотипних фабричних зразків, які знівельовали його неповторність та мистецьку ідентичність.

Початком відродження українського килиму дослідник назвав кінець XIX — початок XX ст., коли відбулося зацікавлення і звернення до народного мистецтва прогресивною художньою інтелігенцією та науковими колами. З метою збереження колосальної культурної спадщини організовувались етнографічні експедиції, які збирали та замальовували кращі зразки, зокрема і килимів. Створювалися спеціальні музеї, влаштовувалися виставки, що мали на меті ознайомити з витворами народних майстрів широке коло глядачів [10, с. 268]. Першою із таких спроб була фундація славної килимарні Владислава Федоровича у Вікні, що на Тернопільщині [4, с. 2; 1, с. 123]. Наступними стали килимарня Ханенків у Єленівці на Київщині під мистецьким проводом Василя Кричевського та килимарня Полтавського земства у Дехтярях поблизу Прилук [12, с. 34]. Їхні вироби здобули широку популярність і служили доброю справою відродження українського килима [19, с. 13; 13, с. 536].

Наступним етапом визнання мистецької вартості народних промислів та їх популяризації стали промислові і художні виставки, де килими зайняли поважне місце. Так, 1877 р. на Господарській виставці у Львові чи не вперше було презентовано українські килимові вироби широкому загалу. Господарська виставка 1884 р. у Тернополі, на думку М. Голубця, дала поштовх переможному походу подільському килиму, що «знаходився у стадії агонії». Адаже тут силами братів Федоровичів було не просто «сухо» презентовано килими, але й привезено килимові кросна і запрошено останнього з «ткачів-могікан» Петра Кирика з Медині [16, с. 4]. Ще раз прославилися килимарські вироби 1887 р., коли на честь «високого гостя» — архикнязя Рудольфа у Тернополі влаштували етнографічну виставку — містечко стилізованих галицьких хат. Понад 100 килимів, більшість зі збірки Федоровичів та віконської мануфактури, відтворювали облаштування селянських домівок. А далі — кращі старі і нові примірники помандрували на захід до палат князя і австрійської родової аристократії. Ось так, за висловом М. Голубця, зародився західноукраїнський килимовий експорт [16, с. 4].

Осіньна виставка 1887 р. у Кракові принесла справжній успіх. Польська преса високо оцінила презентовані зразки килимарства, яких було виставлено понад 500. Як наслідок — усі вільні примірники було продано, а мануфактура Федоровича у Вікні вперше «прогнулася» під тягарем замовлень. Тріумфом стала виставка у Відні 1890 р., на якій павільйон призначений для Галичини був зверху до долівки завішаний килимовими виробами. Слава українського килиму була підтверджена, а народололюбна романтична праця Федоровичів — оплачена не лише морально. Віконська мануфактура і килимарська школа при ній мали чітку мету — відродити подільський килим в усьому багатстві його стародавньої орнаментики, техніки ткання і способу природного фарбування. Щоб досягнути блискучих успіхів в краю і закордоном, Федоровичі займалися не лише підприємницькою роботою. Їхня діяльність тісно перепліталася зі збиранням

старих килимових узорів, відшукуванню майстрів ткацької справи, що і забезпечило сукупно славу українського килиму. Однак така популярність спричинилася до експлуатації цього промислу чужим — польським та жидівським — капіталом, якому, звісно, були далеко незрозумілі культурницькі ідеали Федоровичів. Тому втримати марку українського килиму виявилось не так просто. Прагнучи скапіталізувати розбуджене зацікавлення килимарством, чимало підприємців обрали найпростіший шлях, засипавши краєвий і закордонний ринок безвартими кольоровими «фільцями», які не мали нічого спільного з мистецькими виробами і потонули у ярмарковій конкуренції. Тим часом у ході світової війни занепали провідні осередки відродженого килимарства (мануфактура Федоровичів), було знищено найкращі збірки старих килимів як у Галичині, так і на Подніпров'ї [19, с. 7, 12]. Цілим залишилось хіба те, що опинилося у музеях, і те, що спритні «збирачі» встигли продати до закордонних збірок. А по війні, як підкреслив М. Голубець, з новою силою розпочалась «килимарська вакханалія неуків-підприємців» [9, с. 13], але разом з тим з'явилася і надія на повторне відродження автентичного українського килиму і створення умов його дальшого розвитку. Продовжити культурно-мистецькі традиції віконської мануфактури довелося килимарні «Гуцульське мистецтво» у Косові. М. Голубець неодноразово вдавався до популяризації робіт цієї організації, аргументовано вважаючи її вироби та економічну спроможність гідними уваги у Галичині.

Засновано спілку «Гуцульське мистецтво» 13 вересня 1922 р. з ініціативи Михайла Куриленка [2, с. 148–149]. Принципи діяльності цієї промислової спілки, як вважав М. Голубець, були далекими від «роблення інтересів» на українському килимарстві за всяку ціну [9, с. 13]. В основу було покладено ідею відродження старого українського килиму на основі давніх килимарських традицій та досягнення високого мистецького рівня в умовах промислового виробництва [2, с. 148; 11, с. 73]. Дотримуючись окресленої мети килимаря поетапно реалізувала поставлені завдання, відкриваючи щораз нові можливості і перспективи. До 1928 р. «Гуцульське Мистецтво» виготовляло звичайні косівські килими, користуючись кращими місцевими зразками і хімічно пофарбованою фабричною вовною. Однак з 1928 р. розпочались перші спроби прядіння вовни для промислового виробництва по селах Гуцульщини. Паралельно, наслідуючи традиції давньоукраїнської практики, діячі спілки поклали чимало зусиль на те, щоби відтворити рецептуру природного рослинного фарбування вовни [19, с. 8–10; 12, с. 18]. Для цього було застосовано понад 20 різних рослин (зокрема кору вільхи, яблуні, дуба, звіробій, лушпиння цибулі, траву материнки тощо), відвари яких у найрізноманітніших співвідношеннях і комбінаціях надавали надзвичайно багату та ніжку кольорову гаму виробів.

Модерним зрушенням у роботі спілки М. Голубець вважав активну співпрацю з українськими мистцями, яка принесла нові віяння та нове прочитання старих мотивів. Заангажування мистців до килимарства дослідник вважав вимогою часу, оскільки сліпе копіювання навіть найкращих старих орнаментів не здатне забезпечити килимарському мистецтву майбутнє [14, с. 8]. Тому керівництво спілки замовило проекти килимів у відомих художників, таких як Павло Ковжун, Святослав Гординський, Микола Бутович, Роберт Лісовський, Василь Крижанівський, Петро Холодний (Молодший), сестри Олена та Ольга Кульчицькі, щоби ввести у виробництво справжні мистецькі витвори. Дотримуючись традиційних народних орнаментальних композицій, художники на власний манер інтерпретували їх самобутність, збільшивши при цьому розмаїття мотивів та форм. Ці килимові роботи вирізнялися вишуканістю та, здебільшого, стриманими пастельними тонами [10, с. 288]. Поміж інших, М. Голубець виділив килими «Гетьманський», роботи Р. Лісовського, «Козак Мамай» М. Бутовича, «Квіти», «Дерева» П. Холодного та фігуральний гуцульський килим з кониками С. Гординського [14,

с. 8; 7, с. 9–11], що були презентовані на виставці килимів «Гуцульського Мистецтва» у Львові в 1930, 1933 роках.

Новий етап у роботі «Гуцульського Мистецтва» дослідник окреслив з 1934 р., коли, незважаючи на «неекономічність», спілка впровадила у виробництво первісну т. з. «гребінкову» техніку ткання. Саме з цим періодом автор пов'язав повноцінне відродження традицій старого килиму з точки зору форми і техніки виготовлення [9, с. 14]. Одночасно килимарня розширила географію українського килиму: крім зразків Гуцульщини та Поділля у сферу зацікавлення спілки потрапили зразки полтавського, київського та волинського килимарства. Новинкою було і розширення асортименту товарів, які в той час випускала спілка. З 1935 р. на ринку з'явилися «самоділи» — вовняна матерія, виготовлена людською рукою та пристосована для одягового і меблевого вжитку [9, с. 15]. Поява «самоділів» наслідувала традиції Англії та Франції, де такого типу тканини належали до найкращих і користувалися чималою популярністю. Поза килимами і самоділами продукувало «Гуцульське Мистецтво» легкі килимові накидки на тапчани, теплі пухнасті ліжники, вишивки, підтримуючи одночасно народних умільців з декоративної кераміки та різьби по дереву [9, с. 16].

Будучи поціновувачем мистецтва, М. Голубець не опустив і економічної вагомості цієї спілки для благополуччя краю. На 1936 р. спілка охоплювала роботою близько 150 осіб, з яких 50 — зайнято у ткацтві килимів, 50 — у прядінні вовни, 30 — у зборі пригожого для фарбування зілля, а 20 — у вишиванні [9, с. 16]. Хоча на початок першого місяця існування «Гуцульське Мистецтво» мало чотири верстати і стільки ж майстрів [2, с. 150]. Спілка мала добре налагоджену мережу збуту продукції не лише в Галичині, але й за кордоном. Зокрема, у Варшаві був відділ магазину, а товари відправлялися і до Швеції, Швейцарії та Америки. У вересні 1939 р. фактично було покладено край роботі «Гуцульського мистецтва», хоча її традиції гідні наслідування і сьогодні [10, с. 289].

Узагальнюючи, слід зазначити, що так виглядає ретроспектива ренесансу українського килиму у розвідках М. Голубця. Тут поєдналися його красноріччя хист, історична об'єктивність, фаховість мистецтвознавця та патріотична свідомість при популяризації автентичних зразків народного мистецтва. Чимало питань, якими задавався дослідник у свій час, залишаються актуальними і донині. А саме — збереження мистецької вартості килимового виробу, дотримання самобутніх традицій та форм, нехай навіть у модерному оздобленні, підтримка народних промислів на належному рівні, що здатне забезпечити одночасно й економічний ріст краю, й збереження української ідентичності в сучасному світі.

Література

1. Антонович С. А. Декоративно-прикладне мистецтво [Текст] : посібник для студ. пед. інститутів / С. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. С. Станкевич. — Л. : Світ, 1993. — 272 с. — ISBN 5-11-000863-9.
2. Богатчук О. Діяльність спілки «Гуцульське Мистецтво» у Косові у 20–30 роки ХХ століття // Літературно-мистецький альманах «Алкос». — 2005. — № 2–3. — С. 148–155.
3. Верменич Я. Життя і смерть Данила Щербаківського // Український історичний збірник. — 1997. — № 1. — С. 245–269.
4. Відродження українського килиму: (Промова ред. М. Голубця, виголошена дня 15-го травня ц. р. на відкритті виставки килимів «Гуцульського Мистецтва» в саях Промислового Музею у Львові) // Новий час. — 1936. — 18 травня. — С. 2.
5. Голубець М. Виставка українського килиму // Діло. — 1930. — 14 березня.
6. Голубець М. Відродження українського килиму // Неділя. — 1930. — 16 березня. — С. 4–5.
7. Голубець М. Відродження українського килиму // Перша виставка килимів і вишивок, 7–16 березня 1930 р. — Львів, 1930. — С. 3–15.

8. Голубець М. Мистецький килим перемагає тандиту: (З приводу цьогорічної виставки «Гуцульського мистецтва») // Діло. — 1936. — 29 травня.
9. Голубець М. Український килим: Друга виставка: [Каталог]. — Львів: Друк. НТШ, 1936. — 16 с.
10. Домашевський М. Історія Гуцульщини [Текст]. Т. 6. — Львів: Логос, 2001. — 676 с. — ISBN 966-7379-01-9.
11. Жук А. К. Український радянський килим [Текст]. — К.: Наукова думка, 1973 — 168 с.
12. Запаско Я. Українське народне килимарство [Текст]. — К.: Мистецтво, 1973. — 112 с.
13. Історія української культури [Текст] / За заг. ред. І. Крип'якевича. — К.: Либідь, 1999. — 656 с. — ISBN 966-06-0126-3
14. Килими «Гуцульського Мистецтва»: На маргінесі виставки українського промислу // Неділя. — 1933. — 28 травня. — С. 7–8.
15. Клапчук В. М. Гуцульщина та гуцули: економіка і народні промисли (друга половина XIX — перша третина XX ст.) / В. М. Клапчук; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Львів; Івано-Франківськ: Фоліант, 2009. — 507 с. — ISBN 9789662988161.
16. Марко Вільшина. Побідний похід українського килиму // Неділя. — 1933. — 6 січня. — С. 4.
17. Новицька О. Р. Українське народне мистецтво 1920–1980-х рр.: інтерпретація, оцінка, спростування: Автореф. дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.06 / Львівська академія мистецтв. — Л., 2003. — 20 с.
18. Пелипейко І. Феномен «Гуцульського Мистецтва» // Літературно-мистецький альманах «Алкос». — 2005. — № 2–3. — С. 127–137.
19. Пецанський В. Давні килими України. — Львів, 1925. — 14 с.
20. Szuman S. Dawne kilimy w Polsce i na Ukrainie. — Poznan, 1929. — 150 s.

Цымбала О. С.

ИСТОРИЯ И ТРАДИЦИИ УКРАИНСКОГО КОВРОДЕЛИЯ (в краеведческих исследованиях Н. Голубца)

В статье очерчено историю и этапы эволюции украинского ковра. Проанализированы исследования Николая Голубца, посвященные характеристике формы и техники изготовления ковра, основным эпицентрам распространения этого промысла на украинских землях, путем возрождения давних традиций ковровщиков на грани XIX–XX веков. Выделена деятельность союза «Гуцульское Искусство», который занял особенное место в деле ренессанса и популяризации правдивого украинского ковра.

Ключевые слова: декоративно-прикладное искусство, ткачество, ковроделие, ковер, покрывало, «Гуцульское Искусство».

Tsymbala O. S.

HISTORY AND TRADITIONS OF UKRAINIAN CARPET-MAKING (in the lore M. Golubets studies)

The article describes the history and milestones of Ukrainian carpet. M. Golubets studies dedicated to the characteristic of shape and carpet manufacturing technique, the main epicenters of the present expansion of this craft on Ukrainian lands, ways of revival of ancient carpet-making traditions on the edge of the nineteenth and twentieth centuries are analyzed. Activity of the union «Hutsul Art», which has occupied a special place in the cause of the renaissance and the promotion of true Ukrainian carpet is distinguished too.

Key words: arts and crafts, weaving, carpet-making, carpet wool, «Hutsul Art».